

1

Kto ste?

– 1 –

Pochopenie mysle

Zdá sa mi, že bez pochopenia spôsobu, akým myseľ funguje, človek nedokáže pochopiť a vyriešiť veľmi zložité problémy života. Toto pochopenie nemôže nastať prostredníctvom vedomostí z kníh. Mysleľ je sama o sebe dosť zložitým problémom. V samotnom procese pochopenia vašej vlastnej mysle možno dokážete porozumieť kríze, ktorej každý z nás v živote čelí, a možno ju dokážete presiahnuť.

– 2 –

Zdá sa mi, že je veľmi dôležité pochopiť, akým spôsobom fungujú naše vlastné mysle...

- 3 -

Čo je to myseľ?

Nepoznáme chod našej vlastnej mysle – takej, aká je, nie takej, aká by mala byť, alebo akú by sme ju chceli mať. Mysleľ je iba nástroj, ktorý máme, nástroj, pomocou ktorého môžeme myslieť, konať, v ktorom máme svoje bytie. Ak nepochopíme chod mysle, ako funguje v každom z nás, akýkoľvek problém, ktorému musíme čeliť, sa stane zložitejším a ničivejším. Preto sa mi zdá, že pochopiť myseľ človeka je tá prvá najdôležitejšia úloha každého vzdelávania.

Aká je naša myseľ, vaša a moja? Nie podľa názoru niekoho iného... Ak sa nedržíte môjho opisu mysle, ale vo chvíli, keď ma počúvate, naozaj pozorujete svoju vlastnú myseľ v činnosti, potom by možno bolo užitočné a stálo by to za to preskúmať celú otázku myslenia. Čo tvorí našu myseľ? Je to výsledok pomerov, stáročí tradícií, takzvanej kultúry, sociálnych a ekonomických vplyvov, prostredia, myšlienok, dogiem, ktoré vám spoločnosť vstupuje do mysle prostredníctvom náboženstva, prostredníctvom takzvaných vedomostí a povrchných informácií, nie je to tak? Prosím, pozorujte svoju vlastnú myseľ a nasledujte iba opis, ktorý vám dávam, pretože ten má veľmi malý význam. Ak dokážeme pozorovať fungovanie našej mysle, potom by sme možno mali byť schopní poradiť si s problémami života, ktoré nás znepokojujú.

Myseľ je rozdelená na vedomie a nevedomie. Ak neradi používame tieto dva pojmy, môžeme použiť iné termíny – vonkajšia a skrytá – povrchové časti mysle a hlbšie vrstvy mysle. Celá vedomá a nevedomá časť, vonkajšia aj skrytá, celý proces myslenia, z ktorého iba časť si uvedomujeme a zvyšok, ktorá tvorí tú väčšiu časť, si neuvedomujeme, to všetko nazývame vedomím. Toto vedomie je výsledkom času, je to výsledok stáročí ľudského snaženia.

Od detstva nás nútia, aby sme verili určitým myšlienkam, sme formovaní dogmami, presvedčeniami, teóriami. Každý z nás je formovaný rôznymi vplyvmi a z toho podmieňovania, z tých obmedzených a nevedomých vplyvov pramenia naše myšlienky a nadobúdame podobu komunistov, hinduistov, moslimov alebo vedcov. Myšlienka zjavne pramení v pamäti, má pôvod v tradíciách a s týmto pozadím, vedomým aj nevedomým, povrchovými aj hlbšími vrstvami mysle, pristupujeme k životu. Život je vždy v pohybe, nikdy

nie je bez pohybu. Ale naše mysle sú statické. Naše mysle sú podmienené, pripútané k dogmám, presvedčeniam, skúsenostiam, vedomostiam a sú nimi zovreté. S takou spútanou myslou, s myslou, ktorá je taká podmienená, tak silno spútaná, vstupujeme do života, ktorý je v neustálom pohybe. Život so svojimi mnohými zložitými a rýchlo sa meniacimi problémami nikdy nie je nehybný a každý deň, každú minútu vyžaduje svieži prístup. Preto je v našom živote neustály boj medzi myslou, ktorá je podmienená a statická, a životom, ktorý je v neustálom pohybe. Presne to sa deje, nie je to tak?

Nielenže nastáva konflikt medzi životom a podmienenou myslou, ale takáto myseľ v živote vytvára viac problémov. Nadobúdame povrchné vedomosti a osvojujeme si nové spôsoby, ako si podmaniť prírodu, vedu. Ale myseľ, ktorá obsahuje získané vedomosti, stále zostáva v podmienenom stave, je pripútaná k určitej forme presvedčenia.

Preto náš problém nie je v tom, ako pristupovať k životu, ale ako sa môže myseľ so všetkým tým podmieňovaním, so svojimi dogmami a presvedčeniami oslobodiť. Iba slobodná myseľ môže naplňovať život, nie taká, ktorá je pripútaná k nejakému systému, presvedčeniu alebo ku konkrétnym znalostiam. Nie je teda dôležité, aby sme nevytvárali viac problémov, aby sme ukončili trápenie, smútok a pochopili, ako fungujú naše vlastné mysle?

- 4 -

Čo je to „ja“?

Vieme vôbec, čo znamená „ja“? Myslím tým predstavy, pamäť, úsudky, skúsenosti, rôzne podoby pomenovateľných a nepomenovateľných zámerov, vedomého úsilia niečím byť, alebo nebyť, nazhromaždenú pamäť nevedomia, rasu, skupinu, individualitu, rod a všetko to vcelku, či už sa to premieta navonok do konania alebo ako duchovná cnosť; usilovanie sa o to všetko je „ja“. Je v tom obsiahnuté súťaženie, túžba byť. Celý tento proces je „ja“; a v skutočnosti, keď tomu čelíme, vieme, že je to niečo zlé. Používam slovo „zlý“ zámerne, pretože takéto „ja“ rozdeľuje, uzatvára sa, jeho aktivity, akokoľvek vznešené, oddeľujú a izolujú. Všetko to poznáme. Tiež poznáme tie výnimočné chvíle, keď tam to „ja“ nie je, vtedy nie je žiadny pocit snaženia sa, úsilia, a to nastáva, keď tam je láska.

- 5 -

Sebapoznanie je proces

Nie je preto nevyhnutné, aby sme spoznali seba, ak chceme porozumieť nespočetnému množstvu problémov, ktoré každý z nás má? A je to jedna z najťažších vecí – vedomie seba samého, ktoré neznamená izoláciu, stiahnutie sa. Evidentne, poznať samého seba je nevyhnutné; ale poznať samého seba neznamená, že sa stiahnete zo vzťahov. Myslieť si, že človek môže sám seba významne spoznať, úplne spoznať prostredníctvom izolácie, vylúčenia, či tým, že navštevuje psychológa alebo nejakého kňaza; že sa môže naučiť poznať seba samého prostredníctvom nejakej knihy, to by bola určite chyba. Sebapoznanie je zjavne proces, nie je to koniec sám o sebe, a aby človek spoznal sám seba, musí si uvedomovať seba v činnosti, vo vzťahoch. Seba neobjavíte v osamelosti, v stiahnutí sa, ale vo vzťahoch – vo vzťahu k spoločnosti, k svojej manželke, manželovi, k svojmu bratovi, k inému človeku; ale aby ste odhalili, ako reagujete, aké sú vaše odozvy, vyžaduje to výnimočnú ostražitosť mysle, dychtivosť vnímania.

- 6 -

Čím ste vy, tým je svet

Aký je vzťah medzi vami a utrpením, zmätkom vo vás a okolo vás? Nepochybne, tento zmätok, toto trápenie nezačalo existovať len tak samo. Vy a ja sme ho vytvorili, nie kapitalistická ani komunistická, ani fašistická spoločnosť, ale vy a ja sme ho vytvorili vo vzťahu jeden k druhému. To, čím ste vnútri, ste premietali navonok, do sveta; to, čím ste, čo si myslíte, čo cítite, čo robíte vo svojej každodennej existencii, sa premietajú navonok a to utvára svet. Ak sa cítíme nešťastne, zmätene, chaoticky vo svojom vnútri, prostredníctvom projekcií sa to stáva svetom, stáva sa to spoločnosťou, pretože vzťah medzi vami a mnou, medzi mnou a inými je spoločnosť. Spoločnosť je výsledkom nášho vzťahu – a ak je náš vzťah zmätený, egocentrický, plytký, obmedzený, národný, premietame to navonok a prinášame do sveta chaos.

Čím ste vy, tým je svet. Preto sú vaše problémy problémami sveta. Nepochybne je to jednoduchý a základný fakt, nie je to tak? V našom vzťahu s jedným človekom

alebo s mnohými sa zdá, že tento fakt vždy nejako prehládame. Chceme dosiahnuť zmenu prostredníctvom systému alebo revolučných myšlienok a hodnôt vychádzajúcich zo systému, ale zabúdame, že ste to vy a ja, kto vytvára spoločnosť, kto spôsobuje zmätok či poriadok, podľa toho, akým spôsobom žijeme. Preto musíme začať blízko, to znamená, že sa musíme zaoberať našou každodennou existenciou, našimi každodennými myšlienkami a pocitmi a činmi, ktoré sa odkryjú v spôsobe, ako si zarábame na živobytie a v našich vzťahoch k myšlienkam a presvedčeniam.

- 7 -

Váš zápas je zápasom ľudstva

Úplná, obohacujúca revolúcia nemôže nastať, kým vy a ja nepochopíme sami seba ako súhrnný proces. Vy a ja nie sme izolovaní jednotlivci, ale sme výsledkom zápasu celého ľudstva so svojimi ilúziami, rozmarom, snahami, nevedomosťou, spormi, konfliktmi a utrpením. Človek nemôže začať meniť podmienky sveta bez toho, aby pochopil sám seba. Ak to vidíte, okamžite vo vás nastane úplná revolúcia, nie je to tak? Nie je potrebný žiadny guru, pretože poznanie samého seba nastáva z okamihu na okamih, nie je to zhromažďovanie toho, čo sa hovorí, ani to nie je obsiahnuté v zásadách náboženských učiteľov. Keď odhalujete sami seba vo vzťahu s inými z okamihu na okamih, vzťah má úplne iný význam. Vzťah je potom odhalením, neustálym procesom odhaľovania seba a z tohto seba-objavenia pramenia skutky.

Sebapoznanie preto môže nastať iba prostredníctvom vzťahov, nie prostredníctvom izolácie. Vzťah je konanie a sebapoznanie je výsledkom uvedomovania si konania.

- 8 -

Zmeňte seba a zmeníte svet

Zmena sveta nastáva prostredníctvom zmeny jednotlivca, pretože vaše „ja“ je výsledkom a súčasťou celkového procesu ľudskej existencie. Aby ste mohli zmeniť seba, je nevyhnutné sebapoznanie; bez toho, aby ste vedeli, kto ste, nemáte základ pre správne myslenie a bez toho, aby ste poznali seba, nemôže nastať transformácia.

- 9 -

Prečo sa meniť práve teraz?

Neexistuje žiadny podstatný rozdiel medzi starými a mladými, pretože tí aj tí sú otrokmi svojich vlastných túžob a potešení. Zrelosť nie je záležitosťou veku; prichádza s porozumením. Planúci duch sebaspytovania je možno pre mladých jednoduchší, pretože tí starší sú dobití životom, konflikty ich vyčerpali a čaká ich smrť v rôznych podobách. To neznamená, že nie sú schopní funkčného sebaspytovania, ale iba to, že je to pre nich náročnejšie. Veľa dospelých je nezrelých, sú skôr detinskí, a to je príčina, ktorá prispieva k zmätku a utrpeniu vo svete. Sú to títo starší ľudia, ktorí sú zodpovední za prevládajúcu ekonomickú a morálnu krízu: a jednou z našich nešťastných slabostí je to, že chceme, aby niekto iný za nás konal a zmenil smerovanie našich životov. Čakáme, že sa iní vzbúria a vybudujú niečo nové a my zostávame nečinní, až kým si nie sme istí výsledkom. Väčšine z nás najviac záleží na pociťovaní bezpečia a úspechu; a myseľ, ktorá hľadá bezpečie, ktorá dychtí po úspechu, nie je inteligentná a preto nie je schopná celistvého konania. Celistvé konanie môže nastať, iba ak si človek uvedomuje svoje vlastné podmieňovanie, svoje rasové, národné, politické a náboženské predsudky – teda iba vtedy, ak si uvedomuje, že spôsoby, akými koná jeho „ja“, sú vždy rozdeľujúce.

Život je ako hlboká studňa. Človek k nej môže prísť s malým vedrom a nabrať si iba trochu vody, alebo môže prísť s veľkou nádobou a nabrať si veľa vody, ktorá ho bude vyživovať. Kým je človek mladý, je čas skúmať, so všetkým experimentovať. Škola by mala pomáhať mladým ľuďom, aby odhalili svoje poslanie a zodpovednosti, nemala by im iba natlačiť do mysle fakty a technické vedomosti. Mala by to byť pôda, z ktorej môžu ďalej rásť a rozvíjať sa – bez strachu, šťastne a všestranne.

- 10 -

Myslenie nedokáže vyriešiť problém nášho „ja“

Čím viac o probléme premýšľame, čím viac skúmame, analyzujeme a diskutujeme o ňom, tým zložitejším sa stáva. Je teda možné pozrieť sa na problém ako na celok? Ako sa to dá? To je, podľa mňa, náš najväčší problém. Naše

problémy sa znásobujú, bezprostredne nám hrozí vojna, v našich vzťahoch sú všetky možné druhy narušení – tak ako to všetko môžeme pochopiť „celkovo“? Evidentne to dokážeme vyriešiť, iba keď sa na to pozrieme ako na celok – nie po častiach, nie oddelene. Kedy je to možné? Celkom určite je to možné iba vtedy, keď sa proces myslenia, ktoré má svoj zdroj v našom „ja“, ktoré vychádza z tradícií, podmieňovania, predsudkov, nádejí, zúfalstva, skončí. Dokážeme toto „ja“ pochopiť? Nie prostredníctvom analýzy, ale tak, že uvidíme veci také, aké sú, uvedomíme si to ako fakt a nie ako teóriu? Nebudeme hľadať rozpustenie „ja“, aby sme dosiahli nejaký výsledok, ale budeme pozorovať svoju činnosť, svoje „ja“ počas konania. Môžeme sa však na to pozeráť bez akejkoľvek snahy zničiť to či podporiť to? To je ten problém, nie je to tak? Ak v každom jednom z nás stred tohto „ja“ – s jeho túžbou po moci, pozícii, autorite, pretrvaní a sebazáchove – prestane existovať, potom sa naše problémy celkom isto skončia!

Naše „ja“ je problémom, ktorý myslenie nedokáže vyriešiť. Musí tam byť vedomie, ktoré nie je myslením, aby ste si bez odsudzovania alebo ospravedlňovania boli vedomí aktivít svojho „ja“. Stačí si to iba uvedomovať. Ak si to budete uvedomovať preto, aby ste zistili, ako vyriešiť nejaký problém, aby ste ho transformovali, aby to prinieslo nejaký výsledok, potom ste stále v poli toho „ja“. Preto kým hľadáte nejaký výsledok, či už prostredníctvom analýzy, vedomia, neustáleho skúmania každej myšlienky, stále ste v poli myslenia, ktoré je poľom vášho „ja“, vášho ega alebo toho, o čo sa snažíte.

Kým existuje aktivita mysle, celkom iste tam nemôže byť láska. Tam, kde je láska, nie sú žiadne sociálne problémy.

2

Čo hľadáte?

- 1 -

Pocit bezpečia, šťastie, radosť

Čo väčšina z nás hľadá? Čo je to, čo každý z nás chce? Obzvlášť v tomto nepokojnom svete – kde sa každý pokúša nájsť kúsok pokoja, nejaký druh šťastia, nejaké útočisko – je určite dôležité zistiť, čo je to, čo sa pokúšame nájsť, čo je to, čo sa pokúšame odhaliť, nie je to tak? Väčšina z nás pravdepodobne hľadá nejaký druh šťastia, nejaký druh pokoja; vo svete, ktorý je sužovaný zmätkom, vojnami, nezhodami, potýčkami, chceme útočisko, kde môže byť nejaký pokoj. Myslím si, že to chce väčšina z nás. Tak ho naháňame, chodíme od jedného vodcu k druhému, od jednej náboženskej skupiny k druhej, od jedného učiteľa k ďalšiemu.

Ale hľadáme šťastie alebo hľadáme nejaký druh uspokojenia, z ktorého načerpáme šťastie, ako často dúfame? Medzi šťastím a uspokojením je rozdiel.

Môžete šťastie hľadať? Možno nájdete potešenie, ale určite nenájdete šťastie. Šťastie je vedľajší produkt; je to sprievodný jav niečoho iného. Preto, kým vložíme svoje mysle a srdcia do niečoho, čo vyžaduje veľkú úprimnosť, pozornosť, myslenie, starostlivosť, musíme zistiť, čo je to, čo hľadáme, nie je to tak? Hľadáme šťastie alebo potešenie? Obávam sa, že väčšina z nás hľadá potešenie. Chceme si užiť, chceme na konci nášho hľadania získať pocit naplnenia.

Napokon, ak človek hľadá pokoj, môže ho nájsť veľmi ľahko. Môže sa slepo oddať nejakej veci, myšlienke a nájsť útočisko. Rozhodne to však nerieši problém. Číra izolácia, uzavretie sa v nejakej predstave ho z konfliktu nevy-slobodí. Preto musíme zistiť, čo je to, čo každý z nás chce – vnútorne a tiež navonok, či nie? Ak máme v tej záležitosti jasno, potom nemusíme nikam chodiť, k žiadnemu učiteľovi, do nijakého chrámu, do žiadnej organizácie. Naším problémom preto je, aby sme mali v sebe ujasnený cieľ, nie je to tak? Môžeme v tom mať jasno? A prichádza táto jasnosť prostredníctvom hľadania, pokúšania sa zistiť, čo hovoria iní – počnúc tým najvyšším učiteľom až po obyčajného kazateľa v chráme za rohom? Musíte za niekým ísť, aby ste to zistili? Nie. A predsa to robíme, či nie? Čítame bezpočet kníh, chodíme na množstvo stretnutí a diskutujeme, vstupujeme do rôznych organizácií a skúšame týmto spôsobom nájsť liek na zmätok, na utrpenie v našich životoch. Alebo, ak to všetko nerobíme, myslíme si, že sme to našli; napríklad tvrdíme, že nejaká konkrétna organizácia, konkrétny učiteľ, konkrétna kniha nám postačuje; našli sme v tom všetko, čo chceme; a zostávame pri tom, sme uzatvorení a vyhnaní.

Nehľadáme prostredníctvom všetkého toho zmätku niečo stále, niečo trvalé, niečo, čo nazývame tým pravým, Bohom, pravdou, akokoľvek to chcete nazývať – na pomenovaní nezáleží, v slove to rozhodne nie je. Tak sa nenechajme chytiť do pasce slov. Slová nechajte na profesionálnych prednášajúcich. Väčšina z nás hľadá niečo trvalé – alebo nie? Niečo, čoho sa chceme držať, niečo, čo nám dá záruku, nádej, trvalé nadšenie, trvalú istotu, pretože v našom vnútri sme veľmi neistí. Nepoznáme sami seba. Poznáme veľa rôznych faktov, vieme, čo sa píše v knihách; ale nepoznáme sami seba, nemáme priamu skúsenosť.

A čo je to, čo nazývame trvalým? Čo je to, čo hľadáme, čo nám dá – alebo aspoň v to dúfame, že nám dá – niečo nemenné? Nehľadáme trvalé šťastie,

trvalé uspokojenie, trvalú istotu? Chceme niečo, čo pretrvá navždy, čo nás uspokojí. Ak sa zbavíme všetkých slov a fráz a skutočne sa na to pozrieme, zistíme, že to je to, čo chceme. Chceme trvalú radosť...

– 2 –

Šťastie nezískame úsilím

Čo máte na mysli, keď hovoríte o šťastí? Niektorí vravia, že šťastie je v tom, že dostanete to, čo chcete. Chcete auto, dostanete ho a ste šťastný. Nieкто chce sári alebo šaty; niečo chce ísť do Európy a ak sa mu to splní, je šťastný. Nieкто sa chce stať... najvýznamnejším politikom a ak sa mu to podarí, je šťastný; ak sa mu to nepodarí, je nešťastný. Takže to, čo nazývate šťastím, je získať to, čo chcete, dosiahnuť úspech, stať sa ušlachtilým, dostať niečo, čo chcete. Kým niečo chcete a môžete to dostať, cítite sa dokonale šťastní; nie ste frustrovaní. Ale ak nemôžete mať, čo chcete, potom začína nešťastie. Všetkých nás to znepokojuje, nie iba bohatých a chudobných. Všetci, bohatí aj chudobní, chcú získať niečo pre seba, pre svoju rodinu, pre spoločnosť; a ak sa im v tom zabráni, ak ich zastavíte, budú nešťastní. Netvrdíme, že chudobní by nemali dostať to, čo chcú. To nie je problém. Pokúšame sa zistiť, čo je to šťastie a či šťastie je niečo, čo si uvedomujete. Vo chvíli, keď si uvedomujete, že máte šťastie, že toho máte veľa – je toto šťastie? Vo chvíli, keď si uvedomujete, že máte šťastie – ste šťastný? Šťastie sa nemôžete snažiť získať. Vo chvíli, keď si uvedomujete, že ste pokorný, už nie ste pokorný. Preto šťastie nie je niečo, o čo sa treba usilovať; šťastie prichádza. Ale ak ho hľadáte, vyhne sa vám.

– 3 –

Potešenie a radosť sa mení na závislosť a na strach zo straty

V skutočnosti si nič neužívame. Pozeráme sa na to, na povrchu nás to buď pobaví, alebo sme tým nadšení, zažívame pocit, ktorý nazývame šťastím. Ale radosť je niečo oveľa hlbšie, niečo, čo musíme pochopiť a vstúpiť do toho.

Keď sme mladí, užívame si a máme radosť z vecí – z hier, oblečenia, z čítania knihy, písania básne, z maľovania obrazu, že si jeden druhého doberáme a

smejeme sa... Keď sme starší, hoci si stále chceme veci vychutnávať, to najlepšie je za nami; máme už radšej iné druhy pocitov – vášeň, chtivosť, moc, postavenie.

– 4 –

S pribúdajúcim vekom veci v živote strácajú svoj význam; naše mysle sa stávajú jednotvárnymi, ľahostajnými a tak sa pokúšame užívať si, skúšame sa nútiť pozeráť sa na obrázky, na stromy, na hrajúce sa malé deti. Čítame nejaké posvätné knihy alebo niečo iné a skúšame objaviť ich zmysel, hĺbku, význam. Ale všetko je to úsilie, námaha, niečo, o čo sa treba snažiť.

Myslím, že je veľmi dôležité pochopiť, čo vlastne nazývame radosťou, vychutnávaním si vecí. Keď vidíte niečo veľmi krásne, chcete to vlastniť, chcete sa toho držať, chcete to nazývať ‚vlastným‘ – to je môj strom, môj vták, môj dom, môj manžel, moja manželka. Chceme si to udržať a pri tom samotnom procese vlastníctva tá vec, ktorú ste si niekedy užívali, je preč, pretože keď ju vlastníte, je tam závislosť, je tam strach, je tam vylúčenie a tak to, čo vám prinášalo radosť a pocit vnútornej krásy, je stratené a život sa stáva uzavretým...

Aby ste spoznali skutočnú radosť, musíte ísť oveľa hlbšie.

– 5 –

Radosť je neprítomnosť „ja“, ktoré niečo chce

Môžeme postupovať od jedného vylepšenia k inému, od jednej nuansy k druhej, od jedného potešenia k ďalšiemu, ale stredom toho celého je naše „ja“ – to „ja“, ktoré si užíva, ktoré chce viac šťastia, to „ja“, ktoré hľadá, pátra, túži po šťastí, to „ja“, ktoré sa urputne snaží, ktoré sa stáva stále viac „kultivovanejším“, ale nikdy nechce skončiť. Iba keď toto „ja“ vo všetkých jeho jemných podobách dospeje ku koncu, potom nastane stav blaženosti, ktorú nemôžeme hľadať, extáza, skutočná radosť, bez bolesti, bez úpadku. Teraz je vo všetkej tej našej radosť, vo všetkom šťastí úpadok; pretože za tým je bolesť, je za tým strach.

Keď myseľ presiahne myšlienku „mňa“, toho, kto to zažíva, pozorovateľa, mysliaceho, potom je tu možnosť šťastia, ktoré je nenarušiteľné. To šťastie

nemôžete urobiť trvalým v tom zmysle, v akom používame dané slovo. Ale naša myseľ hľadá trvalé šťastie, niečo, čo pretrvá, čo bude pokračovať. Už samotná túžba, aby to neskončilo, je narušením. Ale keď je myseľ oslobodená od „ja“, potom je tu šťastie, z okamihu na okamih, šťastie, ktoré prichádza bez hľadania, v ktorom nie je žiadne zhromažďovanie, nijaké skladovanie, žiadne odkladanie šťastia. Nie je to niečo, čo si môžete udržať.

– 6 –

Chceme pocit bezpečia

Je tu túžba po pocite bezpečia. Takáto potreba je pochopiteľná, ak stretnete divú zver, hada; alebo keď musíte dávať pozor pri prechádzaní cez cestu. Ale žiadna iná forma pocitu bezpečia neexistuje. Skutočne, keď sa na to pozriete bližšie, nič také nie je. Chceli by ste mať istotu pri svojej žene, deťoch, susedoch, vo vzťahoch – ak máte nejaké vzťahy –, ale v skutočnosti nemáte žiadnu istotu. Môžete mať svoju mamu, svojho otca, ale nie ste spojení, ste úplne oddelení – rozoberieme si to. Nie je nijaká istota, nijaká psychologická záruka, v žiadnom čase, na žiadnej úrovni a s nikým – uvedomiť si to, je tá najťažšia vec. Pri nikom nemáme žiadnu psychologickú istotu, pretože je to ľudská bytosť – tak ako vy; je slobodná ako vy. Ale my chceme istotu vo vzťahoch, prostredníctvom manželstva, prostredníctvom sľubov – poznáte tie triky, ktoré jeden na druhého skúšame. Toto je očividný fakt; netreba na to veľkú analýzu.

– 7 –

Uvedomenie si pravdy o neistote

S touto neistotou sa nikdy nedostávame do kontaktu. Bojíme sa byť v úplnej neistote. Vyžaduje si to veľmi veľa inteligencie, aby ste tú neistotu pochopili. Keď sa človek cíti úplne neistý, utečie. Keď v ničom nenájde istotu, stane sa duševne nevyrovnaným, je pripravený spáchať samovraždu, ísť do psychiatrickej liečebne alebo sa stane tou najod danejšou zbožnou osobou – a je to stále to isté, sú to formy nerovnováhy. Uvedomiť si – nie intelektuálne, nie verbálne, nie ako vopred určený rezolútne, zámerný postoj – skutočnosť, že

neexistuje nijaká istota, si vyžaduje výnimočne jednoduchý, čistý, harmonický život.

– 8 –

Prečo niečo hľadáme?

Bez prestania hľadáme a nikdy sa nepýtame, prečo hľadáme. Očividnou odpoveďou je, že sme nespokojní, nešťastní, smutní, osamelí, nemilovaní, ustráchaní. Potrebujeme niečo, k čomu by sme sa pripútali, potrebujeme niekoho, aby nás chránil – otca, matku a tak ďalej... a tak hľadáme. Vždy, keď hľadáme, nájdeme. Nanešťastie vždy, keď hľadáme, nájdeme.

Preto predovšetkým netreba hľadať. Rozumiete tomu? Všetkým vám povedali, že musíte hľadať, experimentovať s pravdou, nájsť pravdu, usilovať sa o ňu, prenasledovať ju, naháňať ju, a že musíte mať disciplínu, ovládať sami seba. A potom sa niekto objaví a povie: „Nerobte to. Vôbec nehľadajte.“ Prirodzene, vašou reakciou bude požiadať ho, aby odišiel... alebo odídete vy... alebo sami pre seba zistíte, prečo niečo také hovorí – neprijmete to, nepopriete to, ale preskúmate to. A čo vlastne hľadáte?

Riešením je sebaspytovanie. Vy hľadáte; hovoríte, že vám vnútorne niečo v živote chýba – nie na úrovni nejakej techniky, nie že chcete mať nejakú nepodstatnú prácu, viac peňazí... Čo je to, čo hľadáme? Hľadáme, pretože je v nás hlboká nespokojnosť s našou rodinou, so spoločnosťou, s kultúrou, so samým sebou... a chceme byť spokojní, presiahnuť túto trýznivú nespokojnosť, ktorá nás ničí. A prečo sme nespokojní? Viem, že nespokojnosť môžeme veľmi jednoducho prekonať. Dajte mladému nespokojnému človeku – komunistovi alebo revolucionárovi – dobrú prácu a na to všetko zabudne. Dajte mu pekný dom, pekné auto, peknú záhradu, dobré miesto a uvidíte, ako jeho nespokojnosť zmizne. Ak dokáže dosiahnuť ideologický úspech, potom zmizne aj nespokojnosť. Ale nikdy sa nepýtate, prečo ste nespokojní – vy, ktorí máte prácu, aj vy, ktorí chcete lepšiu. Predtým, ako môžeme preskúmať celú štruktúru a význam radosti, a na základe toho aj smútku, musíme pochopiť príčinu, ktorá je koreňom tejto nespokojnosti.